

ХАРАКТЕРИСТИКА СЛОВОТВІРНИХ ПАРАДИГМ І ГНІЗД З ВЕРШИННИМ КОМПОНЕНТОМ КОЛЬОРОПОЗНАЧЕНЬ В ЗБІРЦІ «ЗНАМЕННЯ КАЛИНИ» НАТАЛКИ НІКУЛІНОЇ

Саїк Аліна Володимирівна

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри філології та мовної комунікації

Національного технічного університету «Дніпровська політехніка»

просп. Дмитра Яворницького, 19, Дніпро, Україна

Посилення потенційності у плані наукової «привабливості» феномену «кольороназви» надає той факт, що у сучасній українській мові колірні лексеми утворюють кількісно багате та якісно різноманітне лексико-семантичне поле. В нашому дослідженні ми здійснили словотвірний аналіз кольороназв на матеріалі збірки Наталки Нікуліної «Знамення калини». Колір у творчості поетеси визначає її індивідуальний стиль, бо авторка послуговується своїми улюбленими кольорами, які складають своєрідне кольорополе. Об'єктом дослідження обрано колірні лексеми як комплексні одиниці словотвірної системи. Розглянули лінгвістичні чинники, що вплинули на формування внутрішньогніздових комплексних одиниць словотвірної системи поетичних творів авторки. Йдеться про з'ясування системних параметрів упорядкованості похідних слів в комплексних одиницях цієї словотвірної системи. Щоб значення словотвірних утворень було зрозумілим, наводитимемо контекст, в якому вони використовуються. В статті було розглянуто одиниці мови на позначення кольорів, які утворили словотвірні парадигми і гнізда. Під час дослідження колірних лексем у віршах авторки було виділено сім типів словотвірних парадигм, в яких більшість похідних слів утворені способом осново- та словоскладання, що належать до чистих способів творення складних слів у межах морфологічного словотворення. Загалом у віршах поетеси ми не виділили жодного прикладу кільцевого словотвірного утворення колірних лексем, в яких частина мови вихідного слова і частина мови кінцевого збіглися б. Досліджуючи специфіку колірних лексем як внутрішньогніздових комплексних одиниць словотвірної системи у віршах поетеси, ми помітили, що письменниця в своїх творах ніби протиставляє ахроматичні темні та світлі кольори. Відмічається посилена тенденція авторки до використання у віршах світлого кольору. Сьогодні дослідження кольороназв з погляду словотвірної системи української мови виступає як необхідний теоретичний складник, як важливий етап у вивченні закономірностей дії того внутрішнього механізму, який визначається ієрархічними зв'язками між іншими комплексними одиницями словотвірної системи.

Ключові слова: словотвірна парадигма, словотвірне гніздо, кольороназва, кольоратив, внутрішньогніздові комплексні одиниці, словотвірна система, твірне слово, похідне слово.

Постановка проблеми в загальному вигляді та обґрунтування її актуальності. В нашій статті увага буде приділятися розгляду специфіки словотвірної системи колірних лексем на матеріалі поетичної збірки «Знамення калини» письменниці Придніпров'я Наталки Нікуліної, творчий стиль якої відзначається поетичною елегантністю. Зазначимо, що кольороназви в поетичних творах авторки відзначаються неоднаковим семантичним наповненням, мають різне граматичне оформлення та словотворчу структуру, що і обумовлює наукову перспективу нашого дослідження.

Поезія Наталки Нікуліної багатогранна та відверта. Квіти, кольори, які вона використовує в своїх віршах, є засобом вираження індивідуально-авторської картини світу. Адже завдяки кольоропозначенню людина передає свої почуття, емоційний стан, створюється своєрідна рамка сприйняття та розуміння навколишнього середовища самою людиною.

Актуальність пропонованої розвідки випливає з потреб охарактеризувати колірну лексику поетичних творів Наталки Нікуліної з погляду словотвірної системи української мови, що на сьогодні є малодослідженим питанням у вітчизняному мовознавстві. Тому вивчення взаємодії синтагматичних і парадигматичних відношень, відносин послідовності похідності тощо у внутрішньогніздових комплексних одиницях словотвірної системи на позначення кольорів для нас становить науковий інтерес.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню творчої спадщини Наталки Нікуліної присвячено чимало робіт видатних науковців, критиків, літературознавців, серед яких: письменниця Л. Голота, літературний критик М. Зобенко, доктор філологічних наук Ф. Білецький, перекладачка та літературний критик С. Йовенко, літературознавець А. Кацнельсон, український диригент В. Сіренко тощо.

В україністиці поняттю «кольоративи» в творчості Н. Нікуліної приділено значну увагу, яка демонструє тенденцію до зростання. Наприклад, питаннями новацій із кольірним компонентом у творчості письменників Дніпропетровщини, а також аналізу їхніх семантичних і функційних особливостей займалася дослідниця І. Лощина «Кольоративи у творчості письменників Дніпропетровщини» (Loshchynova, 2015). Вона аналізувала лексеми на позначення ахроматичних кольорів в поетичній творчості Н. Нікуліної, а також показала взаємодію традиційного й індивідуально-авторського у вживанні кольороназв.

Цікаву думку стосовно кольірних лексем має дослідниця О. Крижанська: «Усі українські назви кольорів за походженням можна поділити на дві лексико-семантичні групи: первинні і вторинні. До первинних належать назви кольорів, які в сучасній українській мові не співвідносяться з іменниками-референтами і означають абстрактні кольірні якості. Їх походження та зв'язок з певною конкретною назвою розкривається за допомогою етимологічного аналізу. Вторинними є українські кольороназви, що передають конкретний колір за кольірною подібністю до предметів і явищ навколишнього світу» (Kryzhanska, 2001, p. 22).

Про колір як елемент мовної картини світу говорить дослідник О. Трофимюк у своїй статті «Колір як елемент мовної картини світу Миколи Хвильового». Науковець розглядає лексеми кольору як особливі компоненти мовної структури тексту Миколи Хвильового. Автор наголошує, що «колоративи характеризуються багатством семантичної наповненості та виконуваних функцій у контексті твору і є одним із засобів відображення мовної картини світу письменника» (Materialy, 2020, p. 161).

Формулювання мети і завдань статті. Метою нашого дослідження є з'ясування системних параметрів упорядкованості похідних слів в комплексних одиницях словотвірної системи. Об'єктом дослідження обрано кольірні лексеми як комплексні одиниці словотвірної системи. Для досягнення поставленої мети виконано такі завдання: 1) проаналізувати внутрішньогніздові комплексні одиниці кольороназв, в яких відбувалася систематизація спільнокоренових похідних слів; 2) виділити найбільш та найменш продуктивний тип комплексних одиниць в творчості Н. Нікуліної; 3) охарактеризувати способи словотворення кольірних лексем у творчості письменниці.

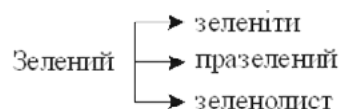
Виклад основного матеріалу дослідження.

Колір у творчості поетеси визначає її індивідуальний стиль, бо авторка послуговується своїми улюбленими кольорами, які складають своєрідне кольорополе. Поняття про кольори знаходять відображення у словесних одиницях мови – у колоративах (кольороназвах, кольоролексемах, іменах кольору, хроматизмах, кольірних прикметниках).

Джерелом виникнення кольороназв є полісемія – це використання назв предметів, об'єктів природи з певним забарвленням для утворення нових назв кольору, також лексико-морфологічні засоби – це складні слова, спеціальні слова для передачі відтінків та запозичення (Inshakov, 2013, p. 188).

Внутрішньогніздові комплексні одиниці кольороназв становлять практичну цінність для нашого дослідження, оскільки в них відбувається систематизація спільнокоренових похідних слів.

Структурно складнішою комплексною одиницею словотвору є словотвірна парадигма. Результатом її виникнення стали відношення між твірною основою і всіма похідними, утвореними від неї. Всі слова, які беруть участь у словотворенні і які виступають твірними, мають словотвірну парадигму. Будемо розуміти словотвірну парадигму як «сукупність похідних, які мають одну і ту саму твірну основу і знаходяться на одному ступені словотворення» (Vakariuk, Pantso, 2010, p. 137). В поетичних творах Н. Нікуліної ми виділили словотвірну парадигму на позначення зеленого кольору:

«...І павутинка на зеленім листі нагадує, що осінь вже – в мені. Великі зорі. Айстри мовчазні...» (Nikulina, 2000, p. 117).

«Як мовили б мені: «Зречися Стежинок рідних і дібров! – Зросла б одвічною ялицею І зеленіла б знов і знов» (Nikulina, 2000, p. 138).

«...І дозрю я в полі, празеленою кров'ю земною, І достигну я словом, наче колос тугий, молодим» (Nikulina, 2000, p. 92).

«Нам треба таких, щоб все вміли прощати, сумирних, покірних, мов янголи чистих. А тим, непокірним – барвінок хрещатий, На ранніх могилах їм – зеленолисту» (Nikulina, 2000, p. 89).

В збірці «Знамення калини» Н. Нікуліної дуже часто зустрічаються кольороназви на позначення золотого кольору, які утворені в основному за допомогою осново- і словоскладання, наприклад:

«...По хвилі нури **золотий** скарб виносять,
Дивоцвіти якісь, що з підводного поля,
Й дивовижні клейноди, не бачені досі»
(Nikulina, 2000, p. 133).

«...Серпневі роси обважнілі
хай зронять слово золоте.
Душа у **золотавім** тілі
сама собі перецвіте»

(Nikulina, 2000, p. 94).

«В **золотобанному** храмі
соняшничкового поля
чистій блакиті молися,
зранена душе моя.
В сонмі **золотонімбних**
щиро відчуй, що сваволя
понад тобою не вічна.
Вічна – небес течія.

Золотопелюсткових
тихо торкнись заспокоєнь.
Краще ніхто не розрадить,
ніж **золотінь** мовчазна...»

(Nikulina, 2000, p. 79).

«І стала хата хатонькою-святюм,
і стала хата – сонячна криниця.
У **золотнім** німбі вибілена хата
дивилася привітно в білий світ»

(Nikulina, 2000, p. 121).

«Промінні сонячні віти
в блакиті **золотить** вись.
Надто однакові міти
на нас, щоб ми не зійшлись»

(Nikulina, 2000, p. 149).

«...Йдіть сюди хутчіше, діти!
З неба дощик **злотом** світить...»

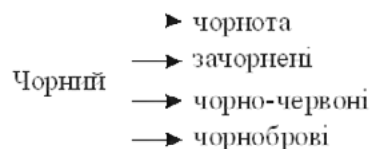
(Nikulina, 2000, p. 129).

«О словники! – пахучі щільники,
де слово медом **темно-золотим**
чарунки повнить» (Nikulina, 2000, p. 47).

«В **золотосонячний** час розімлілий полудній,
Коли з поля рільниці спішають й оболоні

Без людей порожніють, до древньої студні
Йде дівчина тремтлива дивитися в тоню»
(Nikulina, 2000, p. 133).

В цій комплексній одиниці слова, які утворені за допомогою осново- та словоскладання, можна віднести до індивідуально-авторських кольороназв. Компоненти словотвірної парадигми пов'язані між собою значенням. Їх семантична єдність визначається тим, що всі члени словотвірної парадигми структурно поєднані з одним твірним, а тому їх лексичне значення впливає з лексичної семантики похідного. Однак між собою члени словотвірної парадигми семантично не пов'язані, оскільки їх лексичне значення формується незалежно одне від одного. Це можна простежити на прикладі словотвірної парадигми кольороназви на позначення чорного кольору:

«...А ваша чорна **чорнота**
й підніжжя не сягне хреста,
біля якого вироста
ліля Слави...» (Nikulina, 2000, p. 15).

«Я думала, **чорна** зима – це моє,
а вже, виявляється, є у Чуриліна.
Не викреслю. Хай уже буде, як є,
цей смуток, ця постать, над хатою схилена,
і платками **чорними** – сніг, і в хатах
віконця **зачорнені** – все в негативі»

(Nikulina, 2000, p. 19).

«Ворог дарує мені троянди

чорно-червоні.

Що то за знак?

Серце в кулак затисши,
стою в обороні» (Nikulina, 2000, p. 77).

«Дні такі білолиці, вечори такі **чорноброві,**
почуття тая квітка екстатично так в них
згоря» (Nikulina, 2000, p. 107).

В цій парадигмі ще додано червоний колір, проте він додає відтінок чорному кольору, розширюючи семантику похідного слова.

У вищезазначених прикладах можна помітити, що між членами словотвірної парадигми існує семантичний паралелізм, тобто семантична незалежність. В цій парадигмі спостерігаємо утворення похідних слів способом основоскладання (**чорноброві**) та словоскладання (**чорно-червоні**).

Наступні приклади словотвірних парадигм характеризуються меншою кількістю похідних слів в своїй структурі:

→ Сив-полин
Сивий ▶ сивезний
→ сивочола

«Проводарем нам – мудрість сивочола
у сяйві небуденної душі.

Вчителю сивий, розверзлись світи,
Думка змагається з часом, з собою...»

(Nikulina, 2000, p. 50).

«Тут починалось місто...»

Сив-полин

Стелився безбережними степами»

(Nikulina, 2000, p. 8).

«...і стільки літ тоді наворожила,
що сам сивезний час та збився з ліку»

(Nikulina, 2000, p. 120).

Відношення між твірною основою та її похідними у словотвірній парадигмі називають радіальними, оскільки в ній можна чітко простежити парадигматичні відношення.

В наступних прикладах колірних лексем бачимо, що слова однієї словотвірної парадигми мають близький склад похідних:

Карий { темнокарий
кароокій

«...Кари очка змалювала –
милого поцілувала,
рідні вустонька-коралі
малювала-цілувала...» (Nikulina, 2000, p. 122).

«Не відати. Не чути. Плоди
ясної осені – каштани темнокарі
збирають на зволожілім тротуарі...»

(Nikulina, 2000, p. 115).

«Як пензликом до мене промовляє
ця, усіма стихіями рожденна
(найбільш – землею!) – кароока жінка,
що вірить в сні, в пісні, в своє кохання...»

(Nikulina, 2000, p. 121).

Червоний { червоно
блідо-червоний
чорно-червоні

«Вечірнього сонця зажуру червону
й довічну захланність людську,
яка обламала калинові грона,
красу обірвала палку» (Nikulina, 2000, p. 26).

«Ховаю від нього галузку клечальну,
бо вірю, що червоно ще проросте...»
(Nikulina, 2000, p. 19).

«Блідо-червоні степові мачки –
якщо зірвати, швидко облітають»
(Nikulina, 2000, p. 45).

«У непокірній думі чоло захолоне
з білістю хмар.
І відтінятиме блідість чорно-червона –
ворога дар» (Nikulina, 2000, p. 77).

Деякі похідні слова у вищенаведених словотвірних парадигмах утворені способом основоскладання (*сивочола, темнокарий, синьоокий, кароокій*) та словоскладання (*ясно-синє, блідо-червоний, Сив-полин*), які належать до чистих способів творення складних слів у межах морфологічного словотворення.

Синій { сінш
сінш-оокій
ясно-синє

«Ми виходимо з нею на ганок.

Синій дим тихо в'ється над хатою,
Каже мати так тепло, світанно:

– Чуєш, доню, як пахне м'ятою» (Nikulina, 2000, p. 140).

«...Під мирною славутиною синню
сплять круточолі влетні-пороги.
Колись вони уперті, людоборці,
підводилися в ореолах піни...»

(Nikulina, 2000, p. 42).

«...А так, що земля квітку родить
сумну, синьооку
і долі для неї напитує...»

(Nikulina, 2000, p. 93).

«От і діждали його Воскресіння.
І небо відсвічує ясно-синє
над полянами ранніх сивин...»

(Nikulina, 2000, p. 14).

Поняття словотвірної парадигми в теорії синхронного словотвору є найбільш «молодим». Виникнення його пов'язане з пошуками ізоморфізму між будовою різних підсистем мови, намаганнями виявити парадигматичні відношення між одиницями словотвору (Vakariuk, Pantso, 2010, p. 137).

Остання комплексна одиниця системи словотвору, яку ми проаналізували в науковій статті, – це словотвірне гніздо. Ця комплексна одиниця є найбільшою у формальному аспекті, «...це вся сукупність спільнокореневих слів, упорядкованих відношеннями послідовної похідності» (Vakariuk, Pantso, 2010, p. 140).

Як відомо, до словотвірного гнізда входять такі комплексні одиниці: словотвірна пара, словотвірний ланцюжок, словотвірна парадигма. Таким чином, словотвірне гніздо ще називають сукупністю словотвірних ланцюжків та парадигм. Можна говорити про об'єднання у словотвірне гніздо слів, які характеризуються формально-семантичною спільністю. Це одна із суттєвих ознак цієї комплексної одиниці.

Аналізуючи поетичний текст збірки «Знамення калини», ми виділили два словотвірних гнізда з вершинними компонентами *світлий, білий*.

Як відомо, структура гнізда залежить від семантики, будови і частиномовної належності початкового слова. Від інших комплексних одиниць гніздо відрізняється деревоподібною структурою, завдяки чому в ньому виділяються блоки, які складаються зі словотвірних парадигм та ланцюжків (Vakariuk, Pantso, 2010, p. 141).

Досліджуючи специфіку колірних лексем як внутрішньогніздових комплексних одиниць словотвірної системи у віршах поетеси, ми помітили, що письменниця в своїх творах ніби протиставляє ахроматичні темні та світлі кольори. Відмічається посилена тенденція авторки до використання у віршах світлого кольору, наприклад:

«Такі деснянські плеса **світлолиці**, такі бори тут, древні й молоді. Такі криниці! Схожі на каплиці, до котрих йдуть молитися воді. ...А пишеться – про слід на **світлім** глеї чорнобильської чорної біди...» (Nikulina, 2000, p. 17).

«Що означає ця безмеж, яка притягує й лякає, це **світло**, що в світах блукає, ллючися з безконечних веж?» (Nikulina, 2000, p. 12).

«Оце є Море: **світло голубе**, з глибин блакиті – повіви хвилясті. Замріюють й вколисують тебе...» (Nikulina, 2000, p. 75).

«... Чи буде в них терплячість **просвітління**, чи пільма сповнить хмари грозові?» (Nikulina, 2000, p. 46).

В цій парадигмі один з кінцевих похідних твориться способом основоскладання, який належить до чистих способів творення складних слів у межах морфологічного словотворення. Кількість словотвірних пар у гнізді дорівнює кількості похідних слів.

Як відомо, словотвірні гнізда можуть містити в собі різну кількість елементів: від двох до кількох сотень. В наступному прикладі словотвірне гніздо має більш деревоподібну структуру з окремими блоками в середині цієї комплексної одиниці (див. схему 1).

«...Над **білу** прохолодь конвалій, над анемонову зав'язку зоріти трепетно у далі – чи вмію?» (Nikulina, 2000, p. 13).

«... Чи була ця зима, що наснилась мені весняною?»

Схема 1

Чи паурили морози розкішним **білявим** бузком?» (Nikulina, 2000, p. 26).

«Латина каже: «Астра» – це «зоря». На темнім тлі **біліють** зорі-айстри...» (Nikulina, 2000, p. 117).

«... Скоро й осінь мине. Скоро вволить зима свою волю.

І морози впадуть. І сніги **забіліють**, мов крин» (Nikulina, 2000, p. 118).

«У непокірній думі чоло захолоне з **білістю** хмар.

І відтінятиме блідість чорно-червона – ворога дар» (Nikulina, 2000, p. 77).

«У золотнім німбі **вбілена** хата дивилася привітно в **білий** світ» (Nikulina, 2000, p. 121).

«... **Білий** же, наче цвіт, душе крилата, бо дивиться так **біло** у світи у **білому** садочку **біла** хата з «вирізуванням» вікон золотих» (Nikulina, 2000, p. 29).

«Дні такі **білолиці**, вечори такі чорноброві, почуття тая квітка екстатично так в них згоря» (Nikulina, 2000, p. 107).

«... Зоря озерам падає в долоні, в кугу-осоку.

З озер виходять **білокрилі** коні легенд високих...» (Nikulina, 2000, p. 22).

«А все-таки, горда дівчино-каліно, ти знала, і гарні часи:

на вітах – віночками цвіт **білопінний**, у листі – пташок голоси...»

(Nikulina, 2000, p. 26).

«... Любила. І не встигну відлюбить степи, квітки і хмари **білочолі**...»

(Nikulina, 2000, p. 109).

«... Щира вість її ніколи не зігріє і лиш **більмаста** безнадія на смертний зойк ваш відповідь...»

(Nikulina, 2000, p. 34).

Щодо похідного слова *більмастий* може виникнути питання, чи належить воно до словотвірного гнізда з вершинним компонентом

білий? Треба зазначити, що твірним словом для похідного *більмастий* виступає *більмо*. Проте твірним словом для похідного *більмо* є вихідне *білий*. Отже, можна зробити висновок, що для похідного слова *більмастий* твірною основою виступає *білий*, від якої твориться похідне, і яка у дещо видозміненому вигляді повторюється у похідному.

Оскільки кількість словотвірних ланцюжків в гнізді визначається за кількістю похідних гнізда, то у вищенаведеному прикладі маємо дев'ять кінцевих похідних, що відповідають дев'ятьом словотвірним ланцюжкам.

Отже, словотвірне гніздо є однією з найважливіших комплексних одиниць. Проаналізувавши словотвірні гнізда на позначення кольорів в збірці «Знамення калини», варто зазначити, що комплексні одиниці в середині словотвірного гнізда пов'язані між собою спільністю мотиваторної частини. Саме у гнізді відбувається перетин та взаємодія синтагматичних і парадигматичних відношень, на яких і ґрунтується системність будь-якого рівня мови.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Якщо словотвір розуміти як розділ науки про мову, що вивчає структуру похідного слова і способи творення нових слів, то його можна кваліфікувати як галузь наукових знань, де вивчається словотвірний потенціал окремих слів, їх систематизація, особливості поєднання мотиваторної та формантної частини у складі похідних слів, взаємодія синтагматичних і парадигматичних відношень. Наша дослідницька увага зосереджена на вивченні специфіки колірних лексем (колоративів, кольороназв) як

внутрішньогніздових комплексних одиниць словотвірної системи в поетичній збірці «Знамення калини» Н. Нікуліної – особливих за своєю природою словесних одиниць мови на позначення кольорів.

Практичну цінність для нашого дослідження становили внутрішньогніздові комплексні одиниці кольороназв, в яких відбувалася систематизація спільнокоренових похідних слів.

Під час дослідження колірних лексем у віршах авторки було виділено сім типів словотвірних парадигм, в яких більшість похідних слів утворені способом основоскладання та словоскладання, що належать до чистих способів творення складних слів у межах морфологічного словотворення.

Аналізуючи поетичний текст збірки, ми виділили три словотвірних гнізда з вершинними компонентами *жовтий*, *світлий*, *білий*. Було з'ясовано, що ця комплексна одиниця є найбільшою у формальному аспекті.

Сьогодні дослідження кольороназв з погляду словотвірної системи української мови виступає як необхідний теоретичний складник, як важливий етап у вивченні закономірностей дії того внутрішнього механізму, який визначається ієрархічними зв'язками між іншими комплексними одиницями словотвірної системи. Оскільки питання специфіки колірних лексем як внутрішньогніздових комплексних одиниць словотвірної системи є недостатньо вивченим у вітчизняному мовознавстві, то продовження роботи над цією проблематикою визначає подальшу перспективу наукового дослідження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вакарюк Л. О., Панцьо С. Є. Українська мова. Морфеміка і словотвір : навчальний посібник. Тернопіль : Навчальна книга-Богдан, 2010. 200 с.
2. Васютенко И. О. Семантика и функционирование цветоазваний как способ художественного отражения в поэтическом творчестве Николая Бажана. *Лінгвістичні дослідження*. Зб. наук. праць ХНПУ ім. Г.С. Сковороди. Київ, 2012. Вип. 33. С. 3–7.
3. Губарева Г. А. Семантика та стилістичні функції колоративів у поетичній мові Ліни Костенко : автореф. дис. канд. філол. наук : 10.02.01. Харків, 2002. С. 18.
4. Іншаков А. Є. Основні засади дослідження колірної лексики в мовознавстві. *Кривий Ріг : Філологічні студії*. 2013. № 9. С. 188–194.
5. Крижанська О. Яким буває червоне? Синонімічні кольороназви в українській мові. *Урок української*. Київ, 2001. № 2 (24). С. 22–24.
6. Лощина І. С. «Колоративи у творчості письменників Дніпропетровщини». Режим доступу: <https://repo.dnua.dp.ua/644/1/срібний.PDF>
7. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку»: Зб. наук. праць. Переяслав, 2020. Вип. 58. С. 161.
8. Нікуліна Н. Знамення калини : Вибране. Дніпропетровськ : Січ, 2000. 79 с.
9. Палітра слова й тексту Січеславщини : колективна монографія / за ред. В.П. Біляцької. Вип. 2. Дніпро : Ліра, 2021. 292 с.
10. Портал «ДніпроКультура». Режим доступу: https://www.dnipro.lib.dp.ua/Natalka_Nikulina

REFERENCES

1. Vakariuk, L.O., Pantso, S.Ye. (2010). *Ukrainska mova. Morfemika i slovotvir : navchalnyi posibnyk*. Vyd. 2-he. Ternopil : Navchalna knyha-Bohdan. [in Ukrainian]
2. Vasiutenko, Y.O. (2012). Semantyka y funktsyonyrovanye tsvetonazvanyi kak sposob khudozhestvennoho otrazheniia v poetycheskom tvorchestve Nykolaia Bazhana. *Linhvistychni doslidzhennia. Zb. nauk. prats KhNPU im. H.S. Skovorody*. Kyiv. Vyp. 33, 3–7. [in Ukrainian]
3. Hubareva, H.A. (2002). *Semantyka ta stylistychni funktsii koloratyviv u poetychnii movi Liny Kostenko : avtoref. dys. kand. filol. nauk : 10.02.01*. Kharkiv, 18. [in Ukrainian]
4. Inshakov, A.Ye. (2013). Osnovni zasady doslidzhennia kolirnoi leksyky v movoznavstvi. Kryvyi Rih : *Filolohichni studii*. №9. 188–194. [in Ukrainian]
5. Kryzhanska, O. (2001). Yakym buvaie chervone? Synonimichni koloronazvy v ukrainskii movi. *Urok ukrainskoi*. Kyiv, № 2 (24). 22–24. [in Ukrainian]
6. Loshchynova, I.S. Koloratyvy u tvorchosti pysmennykiv Dnipropetrovshchyny. Rezhym dostupu: <https://repo.dma.dp.ua/644/1/sribnyi.PDF> [in Ukrainian]
7. *Materialy Vseukrainskoi nauково-praktychnoi internet-konferentsii*. (2020). «Vitchyzniana nauka na zlami epokh: problemy ta perspektyvy rozvytku»: Zb. nauk. prats. Pereiaslav. Vyp. 58. S. 161 [in Ukrainian]
8. Nikulina, N. (2000). *Znamennia kalyny : Vybrane*. Dnipropetrovsk : Sich. [in Ukrainian]
9. Palitra slova y tekstu Sicheslavshchyny. (2021) : kolektyvna monohrafiia / za red. V.P. Biliatskoi. Vyp. 2. Dnipro : Lira. [in Ukrainian]
10. Portal «DniproKultura». Rezhym dostupu https://www.dnipro.lib.dp.ua/Natalka_Nikulina [in Ukrainian]

CHARACTERISTICS OF WORD-FORMING PARADIGMS AND NESTS WITH TOP COMPONENT OF COLOR SYMBOLS IN THE COLLECTION OF «SIGNS OF GUELDER ROSE» BY NATALKA NIKULINA

Saik Alina Volodymyrivna

Candidate of Philological Sciences,

Associate Professor of Philology and Linguistic Communication

Dnipro University of Technology

19, Dmytro Yavornytskoho Ave., Dnipro, Ukraine

Strengthening the potential in terms of scientific “attractiveness” of the phenomenon of “color name” is provided by the fact that in the modern Ukrainian language color tokens form a quantitatively rich and qualitatively diverse lexical and semantic field. In our study, we performed word-formation analysis of color names on the material of Natalka Nikulina’s collection “Signs of Viburnum”. The color in the poet’s work determines her individual style, because the author uses her favorite colors, which form a kind of color field. The object of study is chosen color tokens as complex units of the word-forming system. The linguistic factors that influenced the formation of intra-nest complex units of the word-forming system of the author’s poetic works were considered. It is a question of clarification of system parameters of order of derived words in complex units of this word-forming system. To make the meaning of word-formations clear, we will give the context in which they are used. The article considers the units of language to denote colors, which formed word-forming paradigms and nests. During the study of color tokens in the author’s poems, seven types of word-forming paradigms were identified, in which most derived words are formed by basic and word-forming methods, which belong to pure ways of creating complex words within morphological word formation. In general, in the poems of the poetess we have not singled out any example of a circular word-forming formation of color tokens, in which part of the language of the original word and part of the language of the final would coincide. Investigating the specifics of color tokens as intra-nest complex units of the word-forming system in the poet’s poems, we noticed that the writer in her works seems to contrast achromatic dark and light colors. There is an increased tendency of the author to use light colors in poetry. Today, the study of color names in terms of the word-forming system of the Ukrainian language serves as a necessary theoretical component, as an important step in studying the laws of the internal mechanism, which is determined by hierarchical relationships between other complex units of the word-forming system.

Key words: *word-forming paradigm, word-forming nest, color-name, colorative, intra-nest complex units, word-forming system, creative word, derived word.*